

לקראת שבת

עיונים בפרשת השבוע

מדברי

הוד כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש
זצוקללה"ה נבג"מ זיע"א

שנה ג / גליון פד

ערש"ק פרשת ויקהל פקודי
(החודש)
ה'תשס"ו

פתיח דבר

לקראת שבת פרשת ויקהל - פקודי (החודש), הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדיה, את הקונטרס 'לקראת שבת' (גליון פד), והוא אוצר בלום מתוך רבבות עניני חידוש וביאור שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זיע"א.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים בשלימותם, ובאיזהו מקומן אף עברו עריכה קלה, ושגיאות מי יבין. ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו בתוכן העניינים), שם נתבארו הדברים באריכות, במתיקות ובתוספת מראי מקומות.

* * *

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", ונזכה לשמוע תורה חדשה מפיו של משיח, "תורה חדשה מאיתי תצא", במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון אור החסידות

מעמו וראו כי טוב הי

הננו לבשר לקהל הלומדים כי ניתן להרשם כמנויים על הקובץ ולקבלו מדי שבוע באמצעות הדואר

בסך 10 ש"ח בלבד לחודש
(דמי טיפול ומשלוח)

לפרטים נא לפנות לטלפון 03-9604832
(ניתן להשאיר הודעה)

יוצא לאור על ידי
'אור החסידות'

מכון תורני להפצת תורת החסידות

ת.ד. 2033 כפר-חב"ד, 72915
טלפון: 03.9604832 פקס: 03.9607370

תוכן העניינים

מקרא אני דורש

ביאור יסוד הענין דטוית הנוצות ע"ג העיזים – היתרון והמעלה דטויה באופן זה; עפ"ז מבאר התמי' במה שקדמה עשיית יריעות העיזים לעשיית הקרשים. (ע"פ לקוטי שיחות חלק טז עמ' 449 ואילך)

יינה של תורה

הוראה נפלאה בעבודת האדם לקונו מפרשת החודש, דקיום המצוות צריך להיות באופן של "החודש" מלשון "חידוש". (ע"פ לקוטי שיחות חלק טז עמ' 481 ואילך)

חידושי סוגיות

ביאור סוגיית הירושלמי בדין ד"אין מפסיקין בין פרה להחודש", ביאור הטעם דרבי לוי ומה שמקשר זה לד' כוסות דפסח; בהקדם הסברת הטעם לקריאת פרשת פרה ופרשת החודש, ובירור הגדר דקריאות אלו אי הוי תקנה אחת או ב' תקנות. (ע"פ ליקוטי שיחות חלק לו עמ' 206 ואילך)

פנינים

פנינים יקרים ומאירים בפרד"ס התורה לכמה נקודות בפרשתנו. (מלוקטים מתורת כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש)

מקרא אני דורש

"טוו את העיזים" – יתרון הטוויה באופן זה

ביאור יסוד הענין דטווית הנוצות ע"ג העיזים – היתרון והמעלה דטוויה באופן זה;
עפ"ז מבאר התמי' במה שקדמה עשיית יריעות העיזים לעשיית הקרשים

א. בענין סדר עשיית המשכן אומר רש"י (פקודי לח, כב) "משה צוה לבצלאל לעשות תחלה כלים ואח"כ משכן. אמר לו בצלאל מנהג עולם לעשות תחלה בית ואח"כ משים כלים בתוכו. אמר לו כך שמעתי מפי הקב"ה א"ל משה בצל אל היית, כי בוודאי כך צוה לי הקב"ה. וכן עשה – המשכן תחלה ואח"כ עשה כלים".

והנה, מכיוון שסדר עשיית המשכן היה לפי "מנהג העולם", צריך ביאור בהמסופר בפרשת ויקהל (לו, ח ואילך) דעשיית היריעות (לגג) היתה קודם עשיית הקרשים [וכך גם בסדר הציווי שלהם, בפרשת תרומה (כו, א ואילך)], דלכאורה זהו היפך "מנהג העולם" דבתחילה עושים הדפנות, ולאח"ז את הגג (וכפי שהיה כך גם בהקמת המשכן (פקודי מ, יח-יט)).

בעלי התוס' (דעת זקנים – ויקהל לו, יד) מתרצים קושיא זו דמה שעשו את היריעות בתחילה הוא "כדי שיהו מוכנות לאהל על המשכן מיד שיעשו הקרשים, ולא יהיה שעה אחת בלא כסוי".

אך (נוסף לכך שהא גופא טעמא בעי – אמאי אין יכולים הקרשים להיות "שעה אחת בלי כסוי", הנה) בפשוטו של מקרא אי אפשר ללמוד כך. דהרי מפשטות הכתובים נראה, דרק לאחר שהכינו את כל חלקי המשכן (היריעות, הקרשים והכלים), הביאו אותו למשה ע"מ להקימו. וממילא אין כל נפק"מ איזה מהחלקים יעשו קודם, דאפילו אם היו מכינים את הקרשים בתחילה

(כמנהג העולם), לא היו הקרשים עומדים "שעה אחת בלא כיסוי", דהרי העמידו אותם רק לאחרי גמר עשיית כל המשכן כולו.

ב. הביאור בזה יובן בהקדם ביאור ענין נוסף:

על הפסוק (ויקהל לה, כו) "וכל הנשים אשר נשא לבן אותנה בחכמה טוו את העיזים" מבאר רש"י ד"היא היתה אומנות יתירה, שמעל גבי העיזים טווין אותן".

וצריך להבין מהי המעלה והתועלת בכך ש"מעל גבי העיזים טווין אותן"? דלכאורה, אדרבה: בשעה שהנוצה אינה מחוברת לעזים, הטוויה היא ביתר קלות ובאיכות יותר – ומה התועלת בכך שטוו את הנוצות "מעל גבי העיזים"?

והנה, ידוע שרש"י (בפירושו עה"ת) מפרש כל דבר הדורש ביאור בפשוטו של מקרא, ובמקומות שישנה קושיא בפשט הכתובים שרש"י אינו מבארה, זהו מפני שע"פ פשוט"מ אין מקום מלכתחילה לשאלה זו, או מפני ששאלה זו מיושבת ע"פ פירוש קודם של רש"י. וצריך להבין מה שלקושיות אלו לא מצינו ביאור בדברי רש"י.

ג. והביאור בזה:

הטעם לכך שטווית הנוצות היתה ע"ג העיזים, מובן בפשטות: מכיון שהדברים שהביאו בני עבור המשכן היו תרומת ה' – וכמו נדבה והקרבה לה' – הנה כשם שבקרבן ישנם כמה סוגים, דישנם קרבנות ממין החי וישנם קרבנות ממין הצומח, והקרבן מן החי חשוב יותר מקרבן מן הצומח –

עד"ז גם בנדו"ד, דטווית חוטי הנוצה כשהם עדיין מחוברים לעיזים (מין החי), זוהי תרומה חשובה יותר ממטווה שנעשה מנוצות שנגזזו מן גוף החי.

– ובפרט אם נלמד בפשטות, שהבאת החוטים היתה כפי שהם עדיין על גבי העיזים, דאזי מובן בפשטות העילוי שבזה, דבשעת הנתינה יש לזה גדר דדבר חי.

ובזה מבהיר רש"י בדיוק לשונו ענין נוסף – ד"היא היתה אומנות יתירה" (דאינו אומר "חכמה יתירה" כלשון הכתוב "נשא לבן אותנה בחכמה") – דמה שהנשים "טוו את העיזים", היה לא רק מצד ש"נשא לבן אותנה בחכמה" (שזה כולל גם –) ההבנה שע"י אופן זה של טוויה תהיה זו נתינה ותרומה חשובה יותר, אלא גם מצד שהטוויה באופן זה היא יותר טובה – אומנות יתירה. דהטוויה של הנוצות בעוד שהם על גבי העיזים נעשית יותר בטוב מאשר לאחר גזיזת הנוצות, מאחר ואז יש בנוצות לחות ורכות (ממה שיונקות מגוף הבהמה), שזוהי מעלה באמנות הטוויה. וכדברי הספורנו כאן ש"בהרבה מהפשוטים ימעט קצת מטוב איכותם כאשר יעקרו ממקום גדולם".

ד. עפ"ז מובן היטב מדוע היתה עשיית היריעות קודם עשיית הקרשים, שלא כ"מנהג העולם":

דהנה, מצד חביבות וזריזות הנשים בעשיית המלאכות למשכן (שלכן "טו את העיזים" באופן זה), עשו את הטויה והביאוה לעושי המלאכה בעודה על גבי העיזים, וממילא לא היה שייך להניח את הגזיזה עד לאחר הכנת האדנים והקרשים – דהרי בינתיים היו גודלות השערות כל אחת לעצה, ללא טויה.

עוד י"ל ע"ד ההלכה – שזהו צער בעלי חיים (להשאיר כך את הבהמות עם הטויה עליהם), ולכן גזו מיד את חוטי הנוצה מן העיזים.

ומכיוון שהטויה ע"ג העיזים היא יותר טובה, כנ"ל, מובן, שעד"ז הוא גם בנוגע למלאכת האריגה של יריעות העזים, דכשמלאכת האריגה היא בקירוב זמן לגזיזה מן העיזים, אזי גם האריגה היא באופן יותר טוב – "באומנות יתירה", ולכן, תיכף לאחר גזיזת החוטים מע"ג העיזים ארגו את היריעות (ולא המתינו עד לאחר עשיית הקרשים, כנ"ל).

יינה של תורה

"החודש הזה" – ענין ה"חידוש" בקיום המצוות

הוראה נפלאה בעבודת האדם לקונו מפרשת החודש, דקיום המצוות
צריך להיות באופן של "החודש" מלשון "חידוש"

א. נאמר במדרש (תנחומא בראשית יא) "לא היה צריך להתחיל את התורה אלא מהחודש הזה לכם" – ומכיון שגם סדר תורה הוא ענין מדויק, יש לומר שבמאמר זה נרמז שהענין ד"החודש הזה לכם" הוא יסוד ועיקר חשוב בנוגע לכל המצוות.

דהנה, על פסוק זה ד"החודש הזה לכם" אמרו רז"ל (שמו"ר פט"ו, יא) "כשבחר ביעקב ובניו קבע בו (ראש) חודש של גאולה". והיינו, שעבודת "יעקב ובניו" – קיום המצוות – היא בכדי לפעול את ענין הגאולה בעולם, כדלקמן.

דהנה, העולם מצ"ע הוא במצב של "גלות", ד"עולם" הוא מלשון "העלם" – דהעולם מעלים ומסתיר על אלקות, שלא יהיה ניכר בגילוי בעולם. דאפילו כשמגיעים (בעולם) להכרה שיש בעה"ב לבירה זו, זהו רק עד כמה שהעולם מכריח שיש בעה"ב; בסגנון אחר: זוהי הכרה רק באור האלקי המלוכב בעולם (אור מדוד ומוגבל לפי גדרי העולם).

אך ע"י עבודתם של "יעקב ובניו" בקיום התומ"צ נפעל ענין ה"גאולה" – היציאה מהמצרים וההעלמות של העולם, והמשכת האור האלקי שלמעלה מן העולמות.

ב. מכיון שע"י עבודתם של בני" נפעל ענין ה"גאולה", מובן שגם העבודה עצמה (בקיום התומ"צ) צריכה להיעשות באופן של "גאולה".

כלומר – קיום התומ"צ צריך להיות באופן של "חירות", ובהרגשה של "חירות" – שהוא אינו נתון תחת שליטת העלם העולם, ואין דבר שיוכל להפריעו בקיום התומ"צ.

ובעמקות יותר, היינו מה שהאדם צריך לצאת מן ההגבלות של הטבע שלו עצמו – דעבודתו (בקיום התומ"צ) אינה מוגבלת רק בענינים שיש לו בהם תענוג מצד טבעו, ובזה גופא – רק כמה שנדרש ממנו מצד גופו – אלא עשייתו בכל המצוות היא בחיות בלתי מוגבלת הבאה מצד נשמתו.

ואופן זה בקיום התומ"צ מרומו בשם הפרשה – "החודש" (מלשון חידוש) – דקיום התומ"צ צריך להיעשות לא כפי שעושים דבר "ישן" ורגיל, אלא כדבר חדש – "בכל יום יהיו בענין חדשים" (רש"י תבוא כו, טז) – שעושים אותו בחיות ובמסירות, שזה מתבטא בעשיית המצוות באופן המהודר ביותר שרק אפשר.

ג. אמנם, כיצד אפשר לתבוע מהאדם שהתורה ומצוות שמקיים יהיו "חדשים", בשעה שזה דבר הרגיל אצלו בכל יום ויום?

– הנה, כל זמן שהוא נמצא בהגבלות של מציאותו, אין הוא יכול באמת לצאת מהרגש זה דתומ"צ אצלו הם ענין הרגיל; אך בשעה שהוא יוצא ממציותו, ופועל בעצמו "יציאת מצרים" במשמעותה הפנימית – לצאת מהמצרים וההגבלות של טבעו – אזי יהיה קיום התומ"צ אצלו באופן של חידוש – "חדשים".

וזהו מה ש"החודש הזה לכם" הוא יסוד לקיום כל התומ"צ, דהיינו ענין ה"חידוש" שצריך להיות נרגש בכל מצוה ומצוה.

חידושי סוגיות

בדין "אין מפסיקין בין פרה להחודש"

ביאור סוגיית הירושלמי בדין ד"אין מפסיקין בין פרה להחודש", ביאור הטעם דרבי לוי ומה שמקשר זה לד' כוסות דפסח; בהקדם הסברת הטעם לקריאת פרשת פרה ופרשת החודש, ובירור הגדר דקריאות אלו אי הוי תקנה אחת או ב' תקנות

כוס ראשונה לשני' ובין שני' לשלישית. קרבן העדה] אם רצה לשתות ישתה, בין השלישי לרביעי לא ישתה".

והיינו, שרבי לוי מכריע כדעת ר"ח בר חנינה⁴ ד"אין מפסיקין בין פרה להחודש", ולראי' וחיוזוק נתן סימן מדין הפסק בד' כוסות דליל פסח, שבין כוס שלישי לרביעי "לא ישתה".

ויש לעיין בהאי סימנא דר' לוי, דאע"פ שמצינו כעין זה בכ"מ בתורה (שנתנו חז"ל סימנים על ענינים מסויימים, לתועלת זכרון

מעייין בדברי הירושלמי בטעם דפרשת החודש

א. גרסינן בירושלמי¹: "רבי בא בשם רבי חיי' בר אשי אין מפסיקין בין פורים לפרה, רבי לוי בשם ר"ח בר חנינה² אין מפסיקין בין פרה להחודש. אמר רבי לוי סימניהון דאילין פרשתא, בין הכוסות הללו [בארבע כוסות דליל פסח תנן³ בין הכוסות הללו פי' בין

(1) מגילה פ"ג ה"ה (נעתק (בשינוי לשון) ברי"ף מגילה פ"ג שם). – וראה גם בבלי שם (ל, א), אלא דשם מסיק ד"לא פליגי, הא דאיכלע ר"ח ניסן בשבת הא דאיכלע באמצע שבת", משא"כ בירושלמי, שהם ב' דיעות.

(2) כ"ה גם בבבלי שם (ר' חמא בר' חנינא".

(3) פסחים פ"י מ"ז (ק"ז, סע"ב).

(4) ראה פני משה שם.

קריאת פרשת פרה ופ' החודש, דקריאת פ' פרה היא "להזהיר את ישראל לטהר שיעשו פסחיהן בטהרה"¹⁰, ופ' החודש לפי "ששם פרשת הפסח"¹¹ [דכשם שבמצרים הזהיר משה את ישראל על עשיית הפסח בר"ח ניסן]¹², כך לדורות קוראים פרשת החודש "ששם פרשת הפסח בסמיכות לר"ח ניסן (או בר"ח ניסן עצמו)].

ועפ"ז יש מקום להגדיר תקנת קריאת שתי פרשיות אלו בשני אופנים:

(א) שתי קריאות אלו הם מעיקרא תקנה אחת¹³, המתחלקת לשתיים – היינו שבשבתות שבין פורים לפסח יש לקרוא בתורה ב' פרשיות ע"ד ההכנות לעשיית הפסח: באחת קורין ע"ד הטהרה הדרושה כדי "שיעשו פסחיהן בטהרה", ובשני קורין פ' החודש "ששם פרשת הפסח".

(ב) שתי קריאות אלו הן שתי תקנות שונות [ע"ד ב' הפרשיות הראשונות, פ' שקלים ופ' זכור, שהם שני עיננים שונים, דקריאת פ' שקלים היא "להודיע שיביאו שקליהן באדר"¹⁴,

הדברים⁵ וכיו"ב) – הרי [מלבד זאת, שגם במקומות ההם יש מקום לומר (כיון שכל עניני התורה הם בדיוק) שיש איזוהי שייכות בתוכן בין הסימן להדבר שעליו ניתן הסימן, הרי] בנדו"ד, שר' לוי נקט סימן זה לסיוע בהכרעת ההלכה (כדעת ר"ח ב"ר חנינה), בודאי מסתבר לומר שיש בסימן זה קשר לנידון ההלכה.

גם צ"ע: בירושלמי שם ממשך (אחר סימנו של רבי לוי): "רבי לוי בשם רבי חמא בר חנינה בדין הוא שתקדים החודש לפרה שבאחד בניסן הוקם המשכן ובשני נשרפה הפרה ולמה פרה קודמת שהיא טהרתן של כל ישראל"⁶, ופי' בקרבן העדה שם (ומקורו בר"ן⁷), שזהו טעמו שך ר"ח בר חנינה שאין מפסיקין בין פרה לחודש, כי "אין ראוי להפסיק בין פרה לחודש כדי שלא תקדים כל כך מאחר שהיתה ראוי להיות מאוחרת".

אך לפ"ז אינו מובן למה הפסיק הש"ס בין שני מאמרי רבי לוי בשם ר"ח בר חנינה – היינו בן עצם הדין לטעמו של הדין – במאמר רבי לוי (משמ"י דנפשי⁸) ע"ד הסימן ד"בין השלישי לרביעי לא ישתה"⁹?

מבאר ב' אופנים באם פרשת פרה והחודש הם תקנה אחת או ב' תקנות

ב. ויש לבאר זה בהקדים הטעם לתקנת

(5) להעיר מהקדמת הרמב"ם לסהמ"צ שלו. יד מלאכי כללי הרמב"ם אות לד.

(6) הובא גם ברש"י מגילה כט, א ד"ה ברביעית. רי"ף שם.

(7) לרי"ף מגילה שם ד"ה שבאחד בניסן.

(8) ל' הפני משה שם.

(9) ולהעיר מרי"ף ור"ח מגילה שם, שהביאו כל ג' המאמרים בשם ר' לוי, ובהמשך אחד. וראה גם ויקח שבעה²⁴.

(10) רש"י מגילה כט, א ד"ה פרה אדומה.

(11) רש"י שם ד"ה ברביעית. – אבל להעיר שבס' הפרדס שלו (צויין לקמן הערה 24. וכ"ה במהרי"ל ומט"מ שצויינו שם) "ברביעית החודש הזה משום ר"ח ניסן שענינו של יום הוא", ומשמע שעיקר טעם קריאתה הוא מפני השייכות לפסוק "החודש הזה גו'" (וראה המשך הלשון במט"מ שם "וחודש ניסן הוא ראש לכל החדשים ולסדרי הרגלים"). וראה (ע"ד החסידות) לקו"ש ח"א ע' 220. – וראה לקמן הערה 34.

(12) בא ג' ואלך (ובפרש"י שם). וראה פסחים ו, ב.

(13) לכאורה סברא זו לא אתי כהדיעה שקריאת פרשת פרה היא מה"ת (משא"כ פ' החודש). אבל י"ל, שחובת הקריאה מה"ת אין לה זמן מיוחד, וזה שקבעו לקרותה בשבת זו דוקא היא פרט בתקנת קריאת פ' החודש. ואכ"מ.

(14) רש"י מגילה שם ד"ה קורין בפרשת שקלים (ע"פ הגמרא שם כט, ב).

אבל רבי לוי לא ס"ל הכי, כי בזה שנתן סימן (לדינו של ר"ח) מהדין ד"בין השלישי לרביעי לא ישתה" – כוונתו להגדיר תקנת הקריאה, שתקנת קריאת כל ד' הפרשיות (כולל פ' פרה ופ' החודש) היא ע"ד תקנת ד' כוסות:

כשם שד' כוסות דליל פסת, הרי "כל חד וחד מצוה באפי נפשה הוא"²⁰, ו"כל כוס תיקנו על דבר מיוחד"²¹ [כוס ראשון אומר עליו קידוש היום כוס שני קורא עליו את ההגדה, כוס שלישי מברך עליו ברכת המזור, כוס רביעי גומר עליו את ההלל ומברך עליו ברכת השיר²²]; וזה שאין שותין בין כוס ג' לכוס ד' אינו מפני שיש שייכות ביניהן (שבגלל זה אין להפסיק ביניהן), אלא מטעם שונה לגמרי²³ – עד"ז הוא בתקנת קריאת ד' פרשיות, שם ד' (תקנות ו) קריאות שונות, דקריאת פ' פרה אינה חלק מתקנת קריאת פ' החודש, אלא הוא ענין בפני עצמו, ומה שאין מפסיקין בין פרה להחודש הוא מצד דין נוסף.

מבאר דסברת רבי לוי היא מדין דדורשין בהלכות החג ל' יום לפני

ג. ויש להסביר דעת רבי לוי ע"פ המובא

צריכה להיות סמוכה לפרשת מצות הפסח". וכן משמע קצת מהמשך ל' רש"י למשנה שם (כט, א ד"ה ברביעית). ע"ש. וראה רש"י לגמ' שם (ל, סע"א) "ולא בסמוכה לפורים, לסמוך אזהרת טמאים לפסח" [אלא שבוזא אפשר לפרש שאין כוונתו ב"לפסח" – לקריאת פ' החודש "ששם פרשת הפסח", אלא לחג הפסח. וכן משמע מהמשך ל' רש"י שם "והיכא דחל כו' הוזקקו להקדים פרשת פרה לשבת שלפני שבת זו כו"'].²⁰

(20) פסחים קט, סע"ב ואילך.

(21) ל' הבי' לטאו"ח סתפ"ד (ד"ה וכתב א"א). וראה

פסחים קיז, סע"ב.

(22) רמב"ם הל' חמץ ומצה פ"ז ה"י

(23) ראה רשב"ם ותוס' פסחים קיז, ב. ועוד.

ו"זכור" – "לסמוך מחיית עמלק למחיית המן"¹⁵] – דעיקר תקנת קריאת פרשת פרה היא להזהיר על עינין הטומאה והטהרה (בכלל)¹⁶, אלא שתיקנו לקרותה בזמן זה (בסמיכות לפסח) כיון שאזהרה זו נוגעת לעשיית הפסח.

ולפ"ז יש לומר, שר' לוי (משמ' דנפשי') ס"ל כר"ח בעצם הדין (דאין מפסיקין) אבל לאו מטעמי, דפליגי אם הם ב' תקנות או תקנה אחת:

טעמו של ר"ח בר חנינה ש"אין מפסיקין בין פרה להחודש", הוא לפי שס"ל שמעיקרא הם כמו קריאה (תקנה) אחת, ההכנה לעשיית הפסח, וקריאת פ' פרה היא כמו פרט קדום (טהרתן של ישראל) בקריאת פ' החודש (עשיית הפסח), ולכן מובן בפשטות שאין מקום להפסיק ביניהן.

וזוהי כוונתו במאמרו "ולמה פרה קודמת שהיא טהרתן של כל ישראל", שזה מבאר גם הטעם שאין מפסיקין בין פרשת פרה להחודש, כי בהקדמת פ' פרה לפ' החודש (לפי ש"היא טהרתן של כל ישראל") מודגש שעשיית הפסח (פ' החודש) תלוי ב"טהרתן של כל ישראל"¹⁷ [בלשון המדרש¹⁸ "אוכלי פסח צריכין לה (לחוקת הפרה)"], ומזה מובן שאין להפסיק ביניהן¹⁹ (כנ"ל).

(15) רש"י שם ד"ה ומפסיקין. וראה בגמרא שם ל, א.

(16) ראה לקמן סעיף ג.

(17) בקה"ע פי' "מפני שהיא טהרתן של ישראל וראוי דנהדר בטהרה לכך מקדימין". אבל ע"פ המבואר בפנים י"ל דאיתי בפשטות יותר, שהוא טעם שמקדימין אותה לפרשת החודש ("ששם פרשת הפסח"). וכן מפורש בשיטת ריב"ב לרי"ף שם.

(18) שמו"ר פי"ט, ב.

(19) וכן מפורש בשיטת ריב"ב לרי"ף שם, "ולכן אין ראוי להפסיק בין פרשת פרה לפרשת החודש שהזהרת הטהרה

ד"חייב³⁰ אדם לטהר את עצמו ברגל³¹.

ונ"ל שזהו טעמו של רבי בא דס"ל ש"אין מפסיקין בין פורים לפרה, כי לדעתו קריאת פ' פרה שייכת להתקנה דשואלין ודורשין כו' קודם הפסח שלשים יום³² (והיינו הכנה לטהרת הרגל בכלל), ולכן צ"ל בסמיכות לפורים דוקא (שבו התחלת ל' יום אלו³³).

ונמצא, שדעת רבי לוי שנתן הסימן ד"בין השלישי לרביעי לא ישתה" היא דיעה ממוצעת בין שיטת רבי בא ושיטת ר"ח בר חנינה – דלהלכה למעשה הכריע ר"ל כדעת ר"ח בר חנינה שאין מפסיקין בין פרה להחודש, אבל לאו מטעמי, כי לדעת ר"ח בר חנינה הרי הן כמו תקנה אחת המתחלקת לשתיים, כנ"ל ואילו רבי לוי ס"ל, שבעצם הן ב' תקנות [ע"ד כוסות דליל פסח], לפי שפרשת פרה היא³⁴ אזהרה על טהרת הרגל בכלל³⁵, אלא שיש דין (נוסף) שאין מפסיקין בין פרה להחודש³⁶.

31) אלא שלא תיקנו כן לפני כל הרגלים וסמכו על קריאתה לפני הפסח. וראה ע"ד החסידות אוה"ת חוקת (ס"ע תשעו ואילך).

32) ע"ד פרשת שקלים שלשים יום לפני ר"ח ניסן (ראה מגילה שם כט, ב).

33) כל' אדה"ז בשולחנו שם "מפורים ואילך".

34) או י"ל שרבי לוי ס"ל שעיקר תקנת פרשת החודש אינה משום עשיית הפסח, אלא לפי שהוא "עניינו של יום" דר"ח ניסן (כמ"ש בספר הפרדס כו', כנ"ל הערה 11), וא"כ פרשת פרה (הטהרה בשביל עשיית הפסח והרגל – ראה הערה הבאה) ופרשת החודש הן שני ענינים שונים.

35) אלא שבס' הפרדס ובמהרי"ל הביאו הא דחייב אדם לטהר עצמו ברגל בהמשך לטעם ר"ח בר חנינה שפרה קודמת להחודש לפי שהיא טהרתן של ישראל (ומשמע קצת דגריס כן בירושלמי שם). – וראה הערה הקודמת.

36) וי"ל כמ"ש במט"מ שם, ד"פרשת פרה אדומה להודיע לעם שהם טמאי מתים כו' לפי שבר"ח ניסן מתחילין הרחוקים לעלות לירושלים ולפיכך אין מפסיקין בין פרשת פרה אדומה לפ' החודש" (היינו להסמיך קריאת פ' פרה

בכמה פוסקים²⁴ הטעם למ"ש במשנה²⁵ ש"ב[שבת] שלישית [קורין] פרה אדומה" – "לפי²⁶ ששואלין בהלכות הפסח קודם הפסח ל' יום²⁷, להזכיר שיעשו הפסח בטהרה".

והנה דין זה דשלשים יום קודם החג שואלין ודורשין בהלכות החג אינו רק בפסח, אלא בכל הרגלים, וכמבואר בארוכה בשו"ע רבינו הזקן²⁸ בטעם תקנה זו: "לפי שכאו"א הדר בא"י חייב להביא ברגל ג' קרבנות כו' וכל קרבן צריך להיות נקי מכל מום ומשאר דברים הפוסלים את הקרבן לפיכך תקנו חכמים לדרוש הלכות הרגל ל' יום לפניו כדי להזכיר העם את הרגל שלא ישכחו להכין בהמות הכשרים לקרבן ויהי' להם שהות כל שלשים יום".

ועפ"ז יש לומר, דזה שתיקנו קריאת פ' פרה להזהיר את ישראל מטומאה, אינו מפני קרבן פסח בלבד, אלא מפני טהרת הרגל בכלל (הדרושה לעלי' לרגל וג' קרבנות החג (מלבד ק"פ)), וכן מובן ממה שהביאו בכמה פוסקים²⁹ בענין תקנת קריאת פרשת פרה הא

24) רוקח הל' פורים (סי' רמא). וכ"ה בספר הפרדס לרש"י סדר קריאות והפטורות סכ"א (בהוצאת עהרענרייך – "סדר פרשיות" ע' שמח). הובא גם במהרי"ל הל' ד' פרשיות. וראה גם מטה משה ענין ארבע פרשיות סי' תתקצז). ועוד.

25) מגילה כט, סע"א.

26) ל' הרוקח שם.

27) מגילה שם, ב. ושי"נ.

28) ריש הל' פסח.

29) סי' הפרדס ומהי"ל שם (אבל ראה לקמן הערה 35). וראה גם מטה משה שם, "פרשת פרה אדומה להודיע לעם שהם טמאי מתים שיטהרו באפר פרה לפי שבר"ח ניסן מתחילין הרחוקים לעלות לירושלים" (ולא הזכיר בטעם זה ע"ד עשיית פסח בטהרה).

30) ר"ה טז, ב.

[ועפ"ז מובן מה שהכניס הש"ס מיד לאחר דינו של ר"ח ב"ח את מאמרו של ר"ל (משמי' דנפשי'), קודם שהביא את טעמו של ר"ח – כי כוונתו בזה להדגיש, כי הוא קאי בשיטת ר"ח רק להלכה, אבל לא ס"ל כטעמי'].
או שיש להסמיכו לחג הפסח כפי האפשרי (ראה לעיל סוף הערה 19).

פנינים

”ויקהל משה את כל עדת בני ישראל”

(ויקהל לה, א)

צריך להבין מהו הטעם שהקדמה להצווי דמלאכת המשכן היא ”ויקהל משה את כל עדת בני”^א, דבר שלא מצינו דוגמתו ברוב ציווי התורה?
ויש לומר הביאור בזה:

התוכן דמלאכת המשכן הוא – ”ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם”, היינו, השראת השכינה למטה בארץ, וכדאיתא במדרש ”אימתי שרתה השכינה בארץ ביום שהוקם המשכן”. דבהקמת המשכן נשלמה המשכת השכינה בארץ שהתחילה במתן תורה (כדאיתא במדרש שבמ”ת בטלה הגזירה ש”עליונים לא ירדו למטה ותחתונים לא יעלו למעלה” ונעשה חיבור דהגשמי והרוחני, כמבואר בארוכה בכ”מ) - דבמ”ת ה’ הגילוי (בעיקר) מלמעלה, אבל שלימות הענין דהמשכת השכינה היא כשנעשה ע”י עבודת המטה דוקא, שזהו החידוש דהמשכן – ”ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם”, דע”י העשיה דישראל, נעשית השראת השכינה למטה.

[וכמודגש גם בזמן הציווי על מלאכת המשכן, כמ”ש רש”י בהתחלת פרשתנו ”ויקהל משה, למחרת יום הכפורים כשירד מן ההר” – כי, ביוהכ”פ נסתיים ונשלם (מל’ שלימות) הענין דמ”ת ע”י נתינת לוחות אחרונות (כמבואר בארוכה ובפרטיות בפרשת תשא), ומיד לאח”כ, ”למחרת יום הכפורים כשירד מן ההר”, הקהיל משה את בני” כדי לצוותם על מלאכת המשכן, כיון שמלאכת המשכן היא ההמשך והשלימות דמ”ת].

ולכן, כשם שבהקדמה למ”ת הוצרכה להיות אחדותם של ישראל, כמ”ש (יתרו יט, ב) ”ויחן שם ישראל”, ”ויחן” (לשון יחיד) ”כאיש אחד בלב אחד” – הוצרכה להיות ג”כ אחדותם של ישראל כהקדמה למלאכת המשכן, והיינו מ”ש ”ויקהל משה את כל עדת בני ישראל”, שכל ישראל נעשו מציאות אחת של ”קהל” (”ויקהל”), ולא רק ”ויקהל” סתם (שב”קהל” מודגש וניכר שנעשה מריבוי אנשים), אלא ”ויקהל משה” – שמצד בחינת וניצוץ משה שישנו בכאו”א מישראל, הרי זה ”איש אחד” (משה) ממש.

(ע”פ שיחת ש”פ ויקהל ה’תשמ”ט)

”ויקהל משה”

(ויקהל לה, א)

”למחרת יום הכיפורים כשירד מן ההר”

(רש”י)

ויש להמתיק הדגשת רש”י ש”ויקהל משה” היתה “למחרת יום הכיפורים” ע”ד הסוד: ביוה”כ (שבו נשלם הענין דמ”ת ע”י לוחות אחרונות) מודגשת ביותר אחדותם של ישראל – “יום שימת אהבה ורעות יום עזיבת קנאה ותחרות” (נוסח פיוט מוסף יוה”כ”פ), היינו, שכל ישראל נעשים “אגודה אחת לעשות רצונך בלבב שלם”.

והחידוש ד”ויקהל משה” הוא שאחדות זו (דיוה”כ”פ) נמשכת גם “למחרת יום הכפורים”: האחדות דיוה”כ”פ היא כשבנ”י נמצאים במעמד ומצב הכי נעלה – “דוגמת מלאכי השרת”, למעלה מעניני העולם, אכילה ושתייה וכו’ (כל החמשה עניינים).

אמנם, תכלית הכוונה היא שאחדות זו תומשך גם “למחרת יום הכפורים”, על (ובמשך) כל השנה כולה, היינו, שגם לאחר הירידה לעולם, “כשירד מן ההר” (הר סיני שבו ניתנה תורה), לעסוק בעניני העולם, משא ומתן וכו’ – תהיה אחדותם של ישראל (“ויקהל משה”), ועד לאחדות שתבוא לידי ביטוי גם בממונם של ישראל – נדבכת המשכן.

(ע”פ שיחת ש”פ ויקהל ה’תשמ”ט)

”ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהי לכם קודש שבת שבתון לה”

(ויקהל לה, ב)

ויש לדייק בשינוי בין הציווי על שמירת שבת בפרשתנו להצווי בעשרת הדברות, ובשתיים: (א) ששת ימים תַעֲשֶׂה (תי”ו צרויה עי”ן קמוצה) מלאכה, דמשמע שנעשית מעצמה, ולא כהכתוב בעשרת הדברות “ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך”. (ב) בפרשתנו כתיב “שבת שבתון לה”, ובעשה”ד נכתב “שבת” סתם, ולוא נזכר שם “שבת שבתון”?

– והביאור בזה –

הציווי דשמירת שבת בפרשתנו הוא גם (ובעיקר) בנוגע להשפעה דיום השבת על ששת ימי המעשה, שגם הם יהיו חדורים בענין השבת:

דהנה, ענינו של יום השבת הוא – “לקבוע בנפשותינו אמונת חידוש העולם כו” (חינוך מצוה לב), שהקב”ה הוא בורא העולם והאדם ומנהיגם, אשר, ידיעה והכרה זו חודרת ונעשית היסוד להנהגתו במשך כל ימות השבוע, שגם כאשר עוסק במשא ומתן בשביל פרנסתו ופרנסת בני ביתו, הרי בידעו שהקב”ה נותן לו פרנסתו, והעסק במו”מ אינו אלא “כלי” לברכת ה’, כמ”ש “וברכך ה’

אלקיך בכל אשר תעשה", אזי עשיית המלאכה היא באופן ש"ששת ימים תַעֲשֶׂה מלאכה", כאילו שהמלאכה נעשית מעצמה, שאינו עושה בזה באופן של התעסקות. ובלשון הכתוב "יגיע כפיך כי תאכל", שהגיעה היא רק ב"כפים" בלבד, כי ה"ראש" ווה"לב" הם בעניני תורה ומצוותיה.

וזהו מש"נ "ששת ימים תַעֲשֶׂה מלאכה וכיום השביעי . . שבת שבתוך" - דכאשר עשיית המלאכה בששת ימים היא באופן ש"תַעֲשֶׂה" מעצמה, כיון שגם בששת ימי המעשה הוא חדור ב"אמונת חידוש העולם" המודגשת בשבת, היינו, שגם בששת ימי המעשה ה"ה בכחינת שבת ("א שבת'דיקער איד"), אזי "ביום השביעי" ה"ה (לא שבת סתם, אלא גם) "שבת שבתוך".

(ע"פ שיחת ש"פ ויקהל ה'תשמ"ט)

"והנשאם הביאו את אבני השהם ואת אבני המילואים לאפד ולחשן"

(ויקהל לה, כז)

"א"ר נתן מזה ראו נשיאים להתנדב בחנוכת המזבח בתחילה"

ובמלאכת המשכן לא התנדבו בתחילה . . ."

(רש"י)

לכאורה צריך עיון בדברי רש"י שבחנוכת המזבח התנדבו הנשיאים "בתחילה", דלכאורה מה שייכת תיבת "בתחילה" גבי חנוכת המזבח, דהרי רק הנשיאים התנדבו בה, ואיך יתכן לומר שהם התנדבו "בתחילה"?

ואולי נקרא תחלה מצד עצם ענין המזבח – שהם היו הראשונים להקריב על המזבח ובנ"י הקריבו את קרבנותיהם אחר חנוכת המזבח (דהנשיאים).

או יש לומר כפשטות הלשון "בתחילה", שגם בנ"י נדבו לחנוכת המזבח קרבנות נדבה (כיון שהיו נדיבי לב ביותר) אחר הנשיאים, [ולמעשה מהכתוב "זאת חנוכת המזבח גו' מאת נשיאי ישראל" (נשא ז, ד) דמשמע דחנוכת המזבח היתה רק מנשיאי ישראל].

(ע"פ לקוטי שיחות חלק טז עמ' 324 הערה 4)

"אלה פקודי המשכן"

(פקודי לח, כא)

"בפרשה זו נמנו כל משקלי נדבת המשכן לכסף ולזהב ולנחשת . . ."

(רש"י)

וצריך להבין, דלכאורה הרי מצינו בכמה מקומות בתורה (תרומה כה, ג ועוד) שהסדר הוא "זהב וכסף ונחשת" ולא כפרש"י דילן שמקדים "כסף" ל"זהב"?

ויש לבאר זה ע"פ הפירוש הפנימי בדברי רש"י זה:

דהנה, נדבת המשכן בעבודת האדם היא העבודה בבנין המקדש הפרטי שבתוך כל אחד (וכפירוש השל"ה (ס"ט א) בפסוק "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" (תרומה כה, ח) בתוכו לא נאמר אלא בתוכם - בתוך כל אחד ואחד).

ומכיון ש"בפרשה זו נמנו כל משקלי נדבת המשכן", הרי מובן שמדובר כאן בעבודת המשכן של כל הסוגים בבנין, שבכללות מתחלקים הם ל"כסף זהב ונחושת" – והיינו, דכללות חיי (ועבודת) האדם מתחלקים לשלוש דרגות: עידית (חלק הכי מובהר) – זהב, בינונית – כסף, וזיבורית (חלק התחתון) – נחושת. דג' דרגות אלו הם ע"ד צדיק בינוני ורשע.

ועפ"ז יש לומר, דמה שהקדים רש"י ה"כסף" ל"זהב" היינו מפני שעיקר עבודת האדם היא בדרגת הבינוני ("כסף"), וכדברי רבינו הזקן – בעל התניא והשו"ע – בספר התניא (פי"ד) ש"מדת הבינוני היא מידת כל אדם ואחריה כל אדם ימשוך". ולכן מקדים רש"י כסף לזהב.

(ע"פ שיחת ש"פ פקודי ה'תשמ"ט)